

examen bundel[®]

2018|2019

M. Reints
P. Merkx

vwo

Nederlands

**Jouw beste voorbereiding
op je examen in 2019**

ThiemeMeulenhoff

voorwoord

Met deze EXAMENBUNDEL kun je je goed voorbereiden op het centraal examen voor het vak Nederlands op niveau vwo. Je kunt met deze EXAMENBUNDEL je leesvaardigheid oefenen in je eigen tijd en in je eigen tempo. Ook is er aandacht voor argumentatieve vaardigheden voor zover het analyseren en beoordelen van een betoog betreft.

De EXAMENBUNDEL bevat de volgende onderdelen:

- oriëntatietoets** Je kunt beginnen met een oriëntatietoets. Deze toets geeft je een beeld van je kennis van de examenstof. De antwoorden vind je op www.examenbundel.nl. Na het invullen van je scores krijg je een handig studieadvies.
- deel 1** Hier vind je een overzicht met theorie. In de eerste paragraaf staat beschreven wat je kunt verwachten op het centraal examen. Ook is er een lijst opgenomen met woorden die veel in examens voorkomen. Dit overzicht wordt gevolgd door oefenopdrachten om te toetsen of de theorie is begrepen, met daarachter de uitwerkingen.
- deel 2** In deel 2 vind je twee volledige oefenexamens die speciaal voor deze bundel zijn samengesteld. Op deze oefenexamens volgen steeds de antwoorden met een heldere toelichting.
- deel 3** Hierin is het voorbeeldexamen opgenomen van het College voor Examens, plus de examens van 2015, 2016 en 2017. Ook bij deze examens vind je duidelijke uitwerkingen van de antwoorden.
- deel 4** Hierin vind je het examen 2018-I zonder uitwerkingen. De antwoorden staan op www.examenbundel.nl.
- bijlagen** Achter in deze bundel staan tabellen om je cijfer te bepalen voor de examens in deel 2 en 3. Ook vind je daar een register waarin is aangegeven bij welke paragrafen van deel 1 de verschillende examenvragen horen.

Op www.examenbundel.nl vind je veel gratis oefenexamens die je kunt downloaden.

Het centraal examen Nederlands vwo 2019 wordt afgenomen op **vrijdag 10 mei tussen 13.30 en 16.30 uur**.

De makers van de EXAMENBUNDEL wensen je daarbij alvast heel veel succes!

Voor reacties, zowel van leerlingen als van docenten, houden wij ons graag aanbevolen. Mail naar vo@thieme.meulenhoff.nl.

Amersfoort, mei 2018

Opmerking

De overheid stelt regels op die betrekking hebben op de specifieke examenonderwerpen in 2019, de hulpmiddelen die je tijdens je examen mag gebruiken, duur en datum van je examen, etc. Hoewel deze EXAMENBUNDEL met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld, kunnen auteur en uitgever geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de aanwijzingen die betrekking hebben op publicaties van de overheid. Het is altijd raadzaam je docent of onze website www.examenbundel.nl te raadplegen voor actuele informatie die voor jouw examen van belang kan zijn.

inhoud

- 3 voorwoord
- 6 tips bij het maken van het examen Nederlands

9 oriëntatietoets nagaan wat je nu kunt

- 11 opgaven

19 deel 1 het centraal examen: theorie met oefenopgaven

- 21 1 het centraal examen
- 22 2 taalgebruik en aantal woorden
- 24 3 signaalwoorden en signaalzinnen
- 25 4 tekstsoort, schrijfdoel, intentie van de schrijver
- 27 5 citeren en met eigen woorden
- 29 6 hoofdgedachte en hoofdvraag
- 31 7 samenvatten
- 33 8 functie van tekstgedeelte
- 37 9 standpunt en argumenten
- 39 10 argumentatie en argumentatieschema's
- 41 11 drogredenen
- 43 12 aanvaardbaarheid van argumentatie
- 46 13 veelvoorkomende woorden in de examens
- 50 oefenopgave A
- 54 oefenopgave B
- 58 uitwerkingen

61 deel 2 het centraal examen: 2 oefenexamens met uitwerkingen

- 63 oefenexamen 1: samengesteld uit examenteksten van 2014-I, 2013-I en 2009-II
- 75 uitwerkingen
- 81 oefenexamen 2: samengesteld uit examenteksten van 2014-II, 2008-I, 2007-I en 2004-I
- 96 uitwerkingen

103 deel 3 het centraal examen: voorbeeldexamen en examens 2015-I, 2015-II, 2016-I, 2016-II, 2017-I en 2017-II met uitwerkingen

- voorbeeldexamen
- 105 tekst 1: *Grenzeloze literatuur*
- 111 tekst 2: *De heilloze weg van het CPB*
- 114 tekst 3: *Breinmythes*
- 115 tekst 4: *Stemmen voor de Tweede Kamer*
- 118 uitwerkingen
- 2015-I
- 126 tekst 1: *Het juk van de vrijheid*
- 133 tekst 2: *Digitaal panopticum*
- 136 tekst 3: *'Ik voel me veiliger dan op de snelweg in Nederland'*
- 137 tekst 4: *Omstreden wetenschap*
- 140 uitwerkingen

2015-II

- 148 tekst 1: *In je hoofd*
- 154 tekst 2: *Het recht om de gordijnen te mogen sluiten*
- 157 tekst 3: *Ik heb niets te verbergen*
- 161 tekst 4: *Leden van een kleine wereld*
- 163 uitwerkingen

2016-I

- 172 tekst 1: *De prijs van werk*
- 179 tekst 2: *Te groot voor kennis*
- 182 tekst 3: *Sylvie en Rafaël tonen de morele crisis aan*
- 184 tekst 4: *Mens, leer te sterven!*
- 186 tekst 5: *Oorlog en criminaliteit*
- 189 uitwerkingen

2016-II

- 198 tekst 1: *Het nieuws als show*
- 205 tekst 2: *Het balboekje van de verslaggever*
- 209 tekst 3: *Knoppenkunde is geen computeronderwijs*
- 212 tekst 4: *Buit de stagiaire niet uit maar betaal haar*
- 215 uitwerkingen

2017-I

- 225 tekst 1: *Mannen? Nee vrouwen zijn bevoorrecht*
- 228 tekst 2: *Vrouwen bevoorrecht? Nee, ze zijn juist bezig met een inhaalslag*
- 234 tekst 3: *Gezag ontstaat niet door strenger te straffen*
- 237 tekst 4: *De keerzijde van de 'harde aanpak'*
- 241 uitwerkingen

2017-II

- 253 tekst 1: *Eco-extremisten*
- 262 tekst 2: *Het beeldscherm: mijn grote liefde en mijn tiran*
- 264 tekst 3: *Megalomane types*
- 268 uitwerkingen

279 **deel 4** **het centraal examen:** **examen 2018-I** **zonder uitwerkingen**

- 281 examen 2018-I

bijlagen

cijferbepaling deel 2 en 3
register

tips bij het maken van het examen Nederlands

Oefening

- Bouw leeservaring op. Examenteksten komen vaak uit landelijke kranten en opiniebladen. Als je geregeld krantenartikelen en artikelen in opiniebladen leest, vergroot je niet alleen je tekstinzicht maar ook je woordenschat.
- Maak examens en bestudeer de bijbehorende theorie. Zo raak je vertrouwd met de veelvoorkomende vraagtypen en de omvang van het centraal examen.
- Achter in deze bundel staat een register waarin je examenopgaven kunt opzoeken die aansluiten bij de paragrafen van deel 1. Heb je moeite met een bepaald vraagtype, besteed dan extra aandacht aan de examenopgaven die je via dit register vindt.
- Het centraal examen bestaat uit ongeveer vier teksten met plusminus 40 vragen en duurt drie uur. Soms is er bij een vraag een tekstfragment opgenomen. In anderhalf uur maak je dus zo'n 20 vragen. Het is belangrijk dat je ook oefent met het indelen van je tijd.

Voorbereiding

- Vergeet niet een woordenboek mee te nemen naar het examen.
- Neem voldoende pennen en desgewenst een markeerstift mee.
- Zorg ervoor dat je ruim op tijd aanwezig bent, zodat je rustig en geconcentreerd aan het examen kunt beginnen.

Uitvoering

- Begin met het rustig lezen van de complete, eerste tekst. Daarbij kun je signaalwoorden en kernzinnen markeren. Omdat je ter voorbereiding al een aantal examens hebt gemaakt, weet je wat voor vragen je ongeveer kunt verwachten. Kijk niet te snel naar de vragen. Vragen over de hoofdgedachte, de tekstsoort of de bedoeling van de schrijver en vragen waarin je teksten met elkaar moet vergelijken, kun je pas beantwoorden als je de hele tekst hebt doorgenomen.
- Kijk daarna pas naar de vragen en zoek per vraag gericht in de tekst.
- Zoek alleen woorden op die je nodig hebt om de vragen te kunnen beantwoorden. Veel woorden opzoeken kan tot gevolg hebben dat je in tijdnood komt. Vaak kun je de betekenis van een woord ook wel uit de context afleiden.
- Maak de vragen altijd in de gegeven volgorde. Veel vragen hangen namelijk met elkaar samen, en vaak kun je een vraag beter beantwoorden als je eerst de voorgaande vragen hebt beantwoord.
- Lees elke vraag rustig en nauwkeurig door. Markeer desgewenst kernwoorden.
- Begin pas met de beantwoording van een vraag als je zeker weet wat echt gevraagd wordt.
- Neem bij open vragen de vraag of een deel van de vraag over voordat je tot het antwoord komt. Door deze werkwijze zet je jezelf op het goede spoor en voorkom je veelal dat jouw antwoord te veel afwijkt van het gevraagde antwoord. Als het antwoord maar een bepaald aantal woorden mag tellen, hoeft je alleen het aantal woorden van het eigenlijke antwoord te tellen. Voor de lengte van je antwoord telt de overgenomen vraag of het overgenomen gedeelte van de vraag niet mee.
- Besteed niet te veel tijd aan het tellen van het maximale aantal woorden dat je in het antwoord mag gebruiken. Vaak kun je het aantal gebruikte woorden wel inschatten. En: het gegeven aantal woorden is in de regel ruim bemeten. Maar als je twijfelt aan de lengte van je antwoord, tel dan zorgvuldig. Want als je antwoord maximaal 20 woorden mag tellen en je hebt er 24 gebruikt, dan tellen alleen de eerste 20 woorden als antwoord.
- Sla op je antwoordblad tussen de antwoorden steeds minstens een regel over. Je kunt dan later gemakkelijker iets toevoegen of verbeteren.

- Blijf niet te lang bezig met een opgave waarbij je echt vast komt te zitten. Houd er wel rekening mee dat een goed antwoord op een open vraag meestal meer punten oplevert dan de juiste optie bij een meerkeuzevraag.
- Geef op het blad met de examenopgaven aan welke vraag je nog niet helemaal hebt beantwoord. Je kunt die vraag dan later snel terugvinden om deze af te maken.
- Probeer alle vragen te beantwoorden, ook als je niet zeker bent van het antwoord. Vaak levert een gedeeltelijk goed antwoord op een open vraag toch nog een punt op en bij een meerkeuzevraag maak je in ieder geval kans dat je antwoord toch goed is.

Controle

- Ga na of je alle meerkeuzevragen en open vragen hebt beantwoord.
- Leg de vragen nog even naast je antwoorden. Let vooral op die vragen waarin naar een aantal onderdelen (voorbeelden, ontwikkelingen) wordt gevraagd. Controleer of je antwoorden volledig zijn.
- Besteed ook extra aandacht aan de open vragen die je in volledige zinnen moet beantwoorden. Door die te verbeteren of aan te vullen kun je nog aardig wat extra punten verzamelen.
- Controleer je antwoorden op spelling, woordkeus en zinsbouw.

oriëntatietoets

nagaan wat je nu kunt

Examenopgaven hebben een hoge moeilijkheidsgraad doordat in een opgave vaak verschillende onderdelen van de examenstof aan de orde komen.

Deze toets

- geeft je een beeld van je kennis van de examenstof;
- bestaat uit (aangepaste) examenvragen.

Wanneer je de scores invoert op www.examenbundel.nl bij het onderdeel Antwoorden oriëntatietoets voor vwo Nederlands, krijg je te zien met welke hoofdstukken uit de EXAMENBUNDEL je in ieder geval nog zou moeten oefenen.

Na extra oefenen (in deel 1 van deze bundel) ben je klaar om aan de complete examens te beginnen (in deel 2, 3 en 4).

oriëntatietoets

tekst 1

Red de ambtenaar!

(1) De opvatting dat ambtenaren nutteloos zijn, wordt tegenwoordig breed gedeeld. Ambtenaren worden bijkans beschouwd als pissebedden: als je een
 5 baksteen optilt, zie je er opeens heel veel. De grijze beestjes voeren schijnbaar nutteloze activiteiten uit. Omdat ze volgens de heersende mening nauwelijks waarde toevoegen, is het geoorloofd dit ongedierte zonder pardon te vernietigen door de steen te laten vallen of de schoenzool er draaiend op te zetten.

(2) Geschat wordt dat Nederland
 15 954.000 ambtenaren telt. Ongeveer 123.000 van hen werken voor de rijksoverheid, een half miljoen in het onderwijs en 171.000 voor de gemeenten. De rest is verdeeld over defensie,
 20 politie, provincies en wetenschappen. Samen vormen zij 11 procent van de beroepsbevolking. Ter vergelijking: in België lopen de schattingen uiteen van bijna 800.000 tot ruim een miljoen
 25 ambtenaren, terwijl ons buurland maar 10,6 miljoen inwoners heeft. In België vormen ambtenaren dus meer dan 16 procent van de beroepsbevolking en in de Scandinavische landen loopt dat
 30 percentage op tot ver boven de 20. Hoe onnauwkeurig de cijfers ook zijn, de Nederlandse bureaucratie is dus beslist niet groter dan in vergelijkbare landen – kleiner zelfs. Desondanks zijn
 35 de meeste politieke partijen erop uit het ambtenarenbestand van provincies, waterschappen en landelijke overheden drastisch in te perken. Hoe zijn die negatieve oordelen bij politiek en burger
 40 over ambtenaren eigenlijk ontstaan?

(3) Dat de weerzin diep zit, blijkt bijvoorbeeld uit ambtenarengrappen die op veel kantoren met smaak verteld worden. Ook in de literatuur komt de

45 ambtenaar er bekaaid af. Het bekendste voorbeeld is van Simon Carmiggelt. Zijn observaties van ambtelijk gedrag leidden zelfs tot een nieuwe uitdrukking in de Nederlandse taal: *epibreren*, dat
 50 in de Van Dale als volgt wordt gedefinieerd: niet nader aan te geven werkzaamheden verrichten (waarvan men de indruk wil geven dat ze belangrijk zijn, ook al stellen ze helemaal niets
 55 voor). Het beeld van ambtenaren in de bellettrie is meestal dat van sullige medewerkers wier gezag mag worden ondermijnd. Om bureaucratische uitwassen te signaleren, worden tegenwoordig zelfs namen van grote
 60 schrijvers gebruikt, die zelf als uitstekende ambtenaren bekendstonden. Zo rukt de Kafkabrigade uit om node-loze bureaucratie tegen te gaan, terwijl
 65 Franz Kafka zelf heel goed functioneerde als werknemer binnen de private bureaucratie van een verzekeringsmaatschappij.

(4) In de verschillende economische theorieën wordt aan de rol van ambtenaren een verschillende betekenis toegekend. De neoklassieke economen waren voorstander van een kleine overheid. De taken van de overheid
 70 moesten zich beperken tot de taken van nachtwaker. Dat hield in dat de overheid zich zo min mogelijk met de markt bemoeide en als primaire functie de handhaving van orde en gezag moest
 75 hebben.

(5) Toen in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw bleek dat het marktmechanisme feilbaar was en er langdurige werkloosheid ontstond met
 80 grote sociale spanningen tot gevolg, ontstond er politieke druk om de nachtwakersstaat uit te breiden. De overheid zou moeten kunnen ingrijpen in de

markt. Maar pas na de Tweede Wereld-
 90 oorlog ontstond bij de grote politieke
 partijen voldoende draagvlak voor de
 welvaartsstaat, waarbij de overheid zich
 mede verantwoordelijk stelde voor wel-
 vaart en welzijn van de burgers. De
 95 welvaartsstaat bracht grote, complexe
 bureaucratische organisaties met zich
 mee. De administratieve gebouwen
 verspreidden zich over Den Haag en de
 randgemeenten.

100 **(6)** In de jaren zeventig van de twintig-
 ste eeuw kwam de welvaartsstaat in de
 problemen. Er ontstond een fiscale
 crisis. De verzorgingsstaat kon niet
 langer worden gefinancierd door de
 105 overheid. Daardoor ontstond er meer
 ruimte voor de vrije markt en groeide de
 kritiek op het openbaar bestuur en de
 ambtenaren. Overheidstaken werden
 naar de markt gebracht door
 110 privatisering, verzelfstandiging en
 uitbesteding. Uitvoerende diensten
 werden op afstand van de politiek ge-
 plaatst, waardoor politici de controle
 verloren, terwijl de burgers hen nog wel
 115 verantwoordelijk hielden als er iets mis-
 ging in de uitvoering. Voor de politiek
 werd het steeds moeilijker om doelen te
 formuleren en ze kon dus ook maar
 moeilijk sturen. Specifieke inhoudelijke
 120 deskundigheid van ambtenaren werd
 niet langer benut en zij ontwikkelden
 zich tot 'procesarchitecten'. Een deel
 van de ambtenaren privatiseerde
 zichzelf, ging werken als consultant en
 125 adviseerde de oude ambtelijke
 organisatie. Ambtenaren begonnen te
 rouleren over de departementen. Een
 goed manager had overal verstand van,
 inhoudelijke kennis was beduidend
 130 minder van belang. Het aantal over-
 heidsorganisaties nam door de ver-
 zelfstandigingen in deze periode sterk
 toe. De term 'bestuurlijke drukte' was
 geboren.

135 **(7)** Toch valt de opvatting dat ambte-
 naren door deze ontwikkeling nutteloos
 of nog meer nutteloos werden,

140 makkelijk te weerleggen. Ambtenaren
 zijn wel degelijk belangrijk, omdat zij
 diensten verlenen, publieke waarden
 creëren en voor continuïteit in het
 beleid zorgen. Bij diensten kunnen we
 denken aan vergunningen afgeven,
 onderwijs verzorgen of vuilnis ophalen.
 145 Publieke waarden hebben betrekking
 op brede belangen die niet via de markt
 kunnen worden gediend, bijvoorbeeld
 de handhaving van de democratische
 rechtsstaat, de toekomst van het milieu
 150 en het energievraagstuk. Ambtenaren
 zorgen bovendien voor continuïteit:
 terwijl politici vaak al na vier jaar van
 een ministerie of uit de Tweede Kamer
 vertrekken, blijven zij achter en
 155 handhaven de lijn. Zo waarborgen zij
 stabiliteit in een periode waarin politici
 alleen maar wat roepen en soms niet
 wezenlijk geïnteresseerd zijn in uit-
 wisseling van argumenten. Ambtenaren
 160 dienen de publieke zaak. Hun loon telt
 gewoon mee in het nationaal inkomen.
 Ze vertegenwoordigen waarde. Wat
 gebeurt er als je een kwart van de
 ambtenaren schrappt? Wie zetten we
 165 dan voor de klas? We willen allemaal
 wel meer investeren in onderwijs en in
 veiligheid op straat, maar dat kan niet
 als je tegelijkertijd de mensen schrappt,
 die dit verzorgen.

170 **(8)** Als ambtenaren nutteloos zijn, dan
 is dit eerder een gevolg van het niet
 goed functioneren van politici dan van
 het disfunctioneren van ambtenaren.
 Politici hebben de controle op de uit-
 175 voering te veel uit handen gegeven en
 kunnen niet meer aansturen omdat het
 hun aan ideeën ontbreekt. Ambtenaren
 hebben geen duidelijk kader meer van
 waaruit zij werken. Topambtenaren
 180 verliezen het langetermijnbeleid steeds
 meer uit het oog en willen dat hun
 minister snel scoort. Politici beloven de
 kiezers van alles, waardoor de ver-
 wachtingen torenhoog zijn, terwijl ze die
 185 verwachtingen niet kunnen waarmaken.
 Dit slaat als een boemerang terug op

Bundels voor al je vakken bestel je op
www.examenbundel.nl

examenbundels

vwo	Duits	978-90-06-42930-5
vwo	Engels	978-90-06-42946-6
vwo	Frans	978-90-06-42928-2
vwo	Nederlands	978-90-06-42934-3
vwo	biologie	978-90-06-42951-0
vwo	natuurkunde	978-90-06-42937-4
vwo	scheikunde	978-90-06-42916-9
vwo	wiskunde A	978-90-06-42942-8
vwo	wiskunde B	978-90-06-42917-6
vwo	wiskunde C	978-90-06-42925-1
vwo	aardrijkskunde	978-90-06-42940-4
vwo	economie	978-90-06-42945-9
vwo	geschiedenis	978-90-06-42929-9
vwo	m&o	978-90-06-42923-7
vwo	maatschappijwetenschappen	978-90-06-42918-3

Meer kans van slagen met de *Examenbundel*!

De *Examenbundel* bevat oefenexamens met uitleg bij de antwoorden, zodat je leert tijdens het oefenen.

De bundel is speciaal samengesteld voor dit schooljaar, dus je oefent altijd de juiste stof. Test je kennis met de Oriëntatietoets en kijk voor meer tips om te slagen op www.examenbundel.nl.

VWO

samengevat

vwo	biologie
vwo	natuurkunde
vwo	scheikunde
vwo	wiskunde A
vwo	wiskunde B
vwo	wiskunde C
vwo	aardrijkskunde
vwo	geschiedenis
vwo	economie
vwo	m&o
h/v	Nederlands 3F / 4F
h/v	rekenen 3F

Engels in de praktijk	978-90-06-07397-3
Duits in de praktijk	978-90-06-07396-6
Frans in de praktijk	978-90-06-07398-0

Meer kans van slagen met *Samengevat*!

Samengevat biedt je een helder en beknopt overzicht van alle examenstof.

Engels/Duits/Frans in de praktijk zijn theorieboekjes die geworteld zijn in de praktijk. Met een compacte uitleg van grammatica en vele voorbeeldzinnen.

